

Viimeinen körttipuku

Tämä ei suinkaan ollut Suomen viimeinen körttipuku, vaan käytännössä viimeinen sellainen Kaustisella, joka on ollut vuosikymmeniä tunnetusti Suomen evankeelisin seurakunta. Kun seurakunnan viimeinen, herännäisyyteen kallistuva pappi, rovasti Kuno Ferdinand Strömmer v. 1913 jätti seurakunnan ja siirtyi Tyrnävälle, ei muiden kuin evankeelishenkisten pappien ole tarvinnut seurakunnan paimeneksi yrittääkään.

Murros uskonnollisessa ajattelutavassa alkaa 1880-luvulla, kun Kristian Sjöblom oli apulaispappina, mutta lopullinen maanvyörymä siirtyi ensimmäisen maailmansodan aikaan, Vikströmin ollessa kirkkoherrana. Hän päästi maallikkosaarnaajan, Heikki Tikanderin saarnatuoliin, jota toisin ajattelevat seurakuntalaiset pitivät kirkon häväistyksenä, koska Heikillä ei ollut tuomiokapitulिन saarnalupaa ja hän oli alkanut julkisen elämänsä uran sianporsaana kauppiana: Siksi hänet tunnettiinkin vain nimellä ”Sika-Heikki”. Hän kuului ajan tavanmukaisiin maallikkosaarnamiehiin, jotka ”kulkivat emäntiä pitkin” saarnamatkoillaan.

Kirjoitettiin vuosi 1888. Körttipuku oli hävinnyt jo käytöstä. Vain joku vanha naisihminen puki sen vielä ylleen kirkkomatkalle, koska se oikeastaan oli vanha suomalainen juhlapuku. Mutta sitten tuli vähän yli 20-vuotias neitonen Haapajärveltä vanhempiensa entiseen kotikylään Rauman Mankkilaan. Hän oli entisellä kotipaikkakunnallaan kuullut herännäisiin ja pukeutut körttit ylleen. Mankkilan ”Aleksin talon” silloinen omistaja oli Juho Rauma. Hän oli 65-vuotias leskimies. Ensimmäine vaimo oli Kokkolan Kallisesta, toinen Sandkullasta. Manda Rauma oli neitosen nimi ja hänen isänsä ja äitinsä olivat palanneet tyttärensä mukana kotiseudulle. Juho kosi tyttöä kolmanneksi emännäkseen ja vanhemmat, jotka kuuluivat maattomiin, vastasivat tietysti myöntävästi isännän kosintatarjoukseen. Maan tavan mukaan tyttärellä ei ollut muuta neuvoa kuin taipua.

Häät pidettiin ja kaikki näytti ulkonaisesti sujuvan nuottien mukaan, mutta toisen häpäivän aamuna tulee ukko ulos kamarista nuoren vaimonsa körttipuku kainalossa, menee ulos tallin taakse ja siellä hakotukin päällä hakopiilulla hakkaa puvun hienoiksi kappaleiksi. Näin kävi viimeisen körttipuvun Kaustisella. Vain Puhkion Anna-muorin, joka kuoli 1916 lähes 100 vuoden ikäisenä, jäämistöstä löytyi lopullisesti viimeinen körttivaatetus. Hänen isänsä Abraham Kentala oli ollut hurskas mies ja tytär pysyi uskollisena isän muistolle kuolemaansa saakka. Hän ei ollut naimisissa ja lahjoitti aikanaan omistamansa Puhkion tilan nykyisen omistajan isoisälle, joka oli tullut Salonkylän Prelliltä ja nainut Finnin Lassin tyttären.

Mutta Juho Raumaan palataksemme, niin olisiko uskonnollinen vakaumus ollut syynä tähän hänen mielenosoitukseensa? Talossa on säilynyt vain yksi hartauskirja Raamatun ja virsikirjan lisäksi hänen ajaltaan ja se on: ”Täydellinen vuosikerta valituista saarnoista”. Martti Lutherin kirjoittamia ja vuosiluku on 1885. Silloiseksi omistajaksi on merkitty Karoliina Rauma. Naapurissa oli v. 1843 F.G. Hedbergin kirjoittama Galatalaisepistolän selitys, jossa hän kiivaasti hyökkää heränneitten käyttämää körttipukua ja renkvistiläisten pitkää partaa vastaan.

Juhon veli, tunnettu nimellä ”Retu-Heikki”, kävi Pietarissa työmatkoilla: Siellä hän varasti kirkkoon murtauduttuaan Raamatun ja joi kirkkoviinit kreikkalaiskatolisesta kirkosta. Kun hän joutui tekosestaan kiinni ja joutui tutkintovankeuteen, lahjoi hän sormuksella vartijan. Pääsi näin pakoon ja joutui uudelleen kiinni. Heikin olisi käynyt kalpaten ja tällaisesta rikoksesta olisi ollut Siperia edessä, mutta hän osasi uskottavalla tavalla lisätä hölmöyttään, mistä johtui, että Kaustisen kunnan miehille tuli tiedustelu, olisiko Heikin kaikki ruuvit ollenkaan tallella. Kunnan johtomiehet armahtivat Heikkiä ja lähettivät todistuksen, että mies on pätkähullu. Niin Retu-Heikki pääsi pätkähästä. Hänet vapautettiin syyntakeettomana.

Ei kai itse Juho-isäntäkään ollut kauas karahtanut pöllöjen puusta, sillä mitä muutakaan voi hänen vaimonsa puvun hakkaamisesta ajatella. Vaikka onhan niin, että uskonnollinen kiihko, jos sitä hänellä oli, teettää ihmisellä mitä vain.

Tämä tapahtui Mankkilan kylässä. Nimi on harvinainen ja esiintyy vain parilla muulla paikkakunnalla Suomessa. Mankki oli tuhkurin eli vesikon, nykyään erikoisen harvinaisen turkiseläimen, keskiaikainen nimitys, mikä esiintyy vain vanhoissa asiakirjoissa. Ei edes Lönnrotin sanakirja sitä tunne.

Ilmari Wirkkala